

Henkiset opastajat – mayojen parantajat

Mayat kutsuvat parantajiaan henkiseksi oppaiksi – **Guías espirituales** – joiden tehtävänä ei ole pelkästään toimia sielullisena oppaana tai lääkinnällisenä parantajana, vaan toimia sosiaalisten ja yhteisöllisten asioiden hoitajana yhteisössään ja olla omalla toiminnallaan esimerkkinä koko yhteisölle. Parantajat hoitavat oman erikoistumisensa mukaan ihmisten fyysisiä, psyykkisiä ja henkisiä ongelmia sekä tasapainottavat energioita, kun perheillä on taloudellisia ongelmia, perhehuolia tai vaikkapa ongelmia rakkaudessa. He myös pyrkivät ehkäisemään ongelmia ja riitoja ihmisten välillä. He auttavat henkilöitä muuttamaan käytöstään ja toimimaan oikealla tavalla. Parantajat auttavat etsimään ratkaisuja ongelmiin ja pyrkivät edistämään yhteisön rauhanomaista kehitystä. Tehtäviin kuuluu myös henkilöiden sielullinen hoito ja koulutus sekä perheiden hyvinvoinnin edistäminen.

Maya-alueella on monenlaisia parantajia ja nimet ja käytännöt hieman vaihtelevat paikan ja kansanperinteen mukaan. Yleisimmät parantajat sekä niiden **espanjan-** ja **mayakieliset** nimet:

Comadrona/Iyom- Kättilö – on mayoilla henkinen työ ja määrätty syntymässä elämäntehtäväksi. Vain lapsen perhe ja kättilö tietävät kenelle tämä lahja on periytynyt ja nainen itse päättää tuleeko siitä elämäntehtävä. Comadronan tehtävänä on hoitaa äitiä ja lasta raskauden, synnytyksen ja synnytyksen jälkeisen ajan. Mayanaiset synnyttävät kotona ja comadrona tarkastaa äidin kerran kuukaudessa kunnes synnyttämisen aika tulee ja tekee äidille synnytystä helpottavaa hierontaa vatsaan ja alaselkään. Comadronat eivät saa korvusta työstään. Comadronat käyttävät monia yrttejä hoitamaan äitiä kuten anis, ruta, tuoksusametikkukka, kamomilla, lutukka ym. Comadronat myös suosittelevat naiselle ruokavaliota, kuuntelevat sikiön sydänääniä ja puhuvat monista asioista tulevien äitien kanssa sekä opastavat naista rentoutumaan. Mayakättilöt, joita on Guatemalassa n. 23 000, halusivat valtion tukevan toimintaansa, sillä he avustavat yli puolessa synnytyksistä.

La que cura niños / Kunal' Ak' alab' erikoistunut hoitamaan lapsia ja perheitä

Curandero(a)/Kunanael' mayalääkäri tai parantaja – tavallisesti curandero hoitaa hyvin monenlaisia vaivoja vähän kuin yleislääkäri. Osa curanderoista voi kuitenkin olla erikoistuneita tiettyihin vaivoihin kuten palovammojen tai haavojen ja tapaturmien parantamiseen ”puhaltamalla”. Osa curanderoista on erikois-

Ceiba – mayojen pyhä puu symboloi elämän kolme tasoa näkyvässä maailmassa

tunut psykologisiin vaieluihin tai pahan silmän vaikutuksiin.

Sobadera – hieroja – erikoistunut hoitamaan lihaskrampeja, selkäsärkyä, nyrjähdyksiä, ylläsiirtuneita lihaksia ja yleensäkin kipuja ja särkyä kehossa. Hierojan ammatti kulkee tavallisesti suvussa eteenpäin ja hierojia arvostetaan yhteisöissä.

Huesero / Chapal' Baq' luiden paikalleasettaja – hoitaa luunmurtumia, revähtäneitä nivelsiteitä ja laittaa paikalleen sijoiltaan menneitä jäseniä. Hueserot saavat erinomaisia tuloksia vanhojen manipulaatiotekniikoidensa ansiosta.

Culebrero – käärmetohtori – jos käärme on purrut vaikkapa agavepellolla käännetään culebreron puoleen. Tämä valmistaa vasta-aineen Kan nicté-kukan juurista ja 12 muun kasvin juurista. Myös h-menit tuntevat culebreroiden käyttämät lääkkeet. 2000-luvulla erään culebreron potilaasta tehty verikokeet osoittivat tämän parantuneen HIV-1 viruksesta puolen vuoden aikana.

Pinchero – harjoittaa eräänlaista akupunktuuria (pinchar), joka tehdään piikkirauskun tai piikkisian piikillä tai erästä puusta saatavilla piikeillä. Mayoien ”akupunktiossa” tunnetaan kehossa 80 eri pistettä, joiden avulla hoidetaan erilaisia vaivoja.

Chayero – mayalääkäri, joka on erikoistunut verenkiertoon liittyviin ongelmiin, raajojen turvotukseen sekä vanhuuden mukanaan tuomiin vaivoihin. Chayero tarkkailee veren koostumusta ymmärtääseen potilaansa oireiden syytä ja käyttää usein hoidossa maya-akupunktiota sekä kasvilääkkeinä rautapitoisia yrttejä.

Ajkunab' – maya-lääketieteeseen erikoistunut parantaja –

Chnimal- erikoistunut parisuhteisiin, avioliittopyynnöt

Tejedor(a)/Ajkem- sielullinen kutoja

Ensalmero – rukouksilla parantaja – on erikoistunut parantamiseen pelkästään rukouksilla. Näillä parantajilla on voimakas usko ja usein rukoukset yhdistävät mayajumalat ja kristityt pyhimykset. Rukoukset sanotaan suoraan potilaan pulsiin.

Adivinador – näkijä, ennustaja – näkee yliaistillisesti potilaan ongelmat, saa sisäisen viestin parannuskeinosta, tulkitsee kalentereita ja energioita, näkijät ovat vähentyneet ja nykyisin H' menit käyttävät näkijöiden keinoja erityisesti hankalissa tapauksissa

H' men/Ajq'ij- Mayalääkäri/parantaja/Ylipappi –

Kun henkilö menettää valon tai perusergiansa, joka hänelle annettiin syntymässä, tasapainon ja harmonian menetyksensä alkaa aiheuttaa hänelle ongelmia terveydentilassa – joskus hyvin vakavia. Aiheuttajana voi olla työpaikan menetys, rakkausongelma, voimakas tunnetila, negatiivinen mielentila tai jokin suuri menetys. Silloin on aika mennä tapaamaan H' menia tai Ajq'ija, joka luo näkymättömän yhteyden henkimaailmaan ja tuo sieluyhteyden takaisin sairastuneelle. Jokainen h-men valitsee itse omat parantamisvälineensä. Toiset käyttävät enemmän kasvilääkkeitä kun toisilla parannuskeinona on enemmän yhteys henkimaailmaan. Toiset ovat näkijöitä ja toiset eivät. Kun kylän parantaja, kättilö tai abuela (isoäiti-parantaja) ei tiedä mitä tehdä hän kääntyy H-menin puoleen kysyäkseen neuvoa. Tavanomaisten keinojensa lisäksi H-menillä on käytössään sastun (valon kivi) jota käytetään yhteyden saamiseksi mayahenkien kanssa.

Minna Keitu on toiminut asiantuntijaoppaana mm. Meksikossa, Belizessä ja Guatemalassa. Matkoillaan hän on tutustunut mayoihin, jotka toimivat tiedon eteenpäin viejinä ns. ajankantajina ja parantajina. Artikkelin tiedot pohjautuvat mayoilta saattuihin tietoihin sekä tunnustettujen Ajq'ien (mayapappi/parantaja) kuten Don Elijio Panti, Rosita Arvigo, Carlos ja Gerardo Barrios, Don Isidro ja Don Pasqual kirjoituksiin.

Mayalääketiede on kaksiosainen artikkeli, jonka toisessa osassa tarkastellaan mayojen kasvilääkintää sekä mayojen käsitystä psyykkisistä ongelmista ja henkisestä paranemisesta.

Seremoniavälineitä – hajupihkaa ym.